

Allah'ın zatını, aklımızla anlayabilir miyiz?

Akıl, Allah'ın zatının varlığını bilir, ancak mahiyetini bilemez. Henüz kendi mahiyetini bilmeyen insan aklının, böyle bir yola girmesi onu ancak şirke düşürür. Çünkü Allah'ın zatı hakkında her ne düşünse, bunlar onun kendi düşüncesinin mahsulüdür. İnsan, ancak Allah'ın yarattığı şu varlık alemini anlamaya çalışabilir, Onun mahlukatını tefekkür edebilir; zatını değil. Onun zatının kutsî mahiyetini ancak kendisi bilir.

Ne göz her varlığı görür ne kulak her sesi işitir ne de akıl her şeyi anlar. Her şey Allah'ın mülkü ve mahlûku. Akıl ise, o her şeyden sadece bir şey. Ve her mahlûk gibi, o da mahdut yani sınırlı. Henüz bir hücreyi bile tam olarak izah edememiş, genin şifrelerini çözememiş. Öte yandan galaksilere sınır biçememiş, semanın büyüklüğünü rakamlara dökememiş. Kısacası, insan akli henüz mahlûkat dairesini bütünüyle anlamış değil. Bu hâliyle kalkıyor, hâlikiyeti anlamaya, Allah'ın mukaddes zatı hakkında tahminler yürütmeye çalışıyor.

Kaldı ki, akıl henüz kendini anlamaktan âciz. Akıl nedir? Nasıl çalışır? Duyu organlarıyla edindiği bilgileri nasıl yoğurur? Hâfızadan nasıl yardım alır? Elde ettiği neticeleri hâfızaya ne ile gönderir? Bu ve benzeri nice sorulara insanoğlu cevap bulmuş değil. Aslında aklın kendi mahiyetini bilmemesi insan için büyük bir irşat kapısı, büyük bir hidayet vesilesidir. "Henüz kendini layığıınca bilmeyen bir âletin öncülüğüne fazla güvenilmez." diye bir ikaz işaretidir.

Hiçbir akıl kendi mahiyetini bilemez ve yine hiçbir akıl kendi varlığından şüphe etmez. Bu, ilâhi hikmetin bir şifresidir. Bu şifreyi çözebilen insan, ne bu âlemin bir sahibi olduğundan şüphe eder, ne de Onun kutsî zâtını anlamaya zorlanır.

Her biri değişik özelliklere sahip ve farklı işler gören organlarımızı; "gözümüzü, kulağımızı, kalbimizi, ciğerimizi" bir an için şuurlu farz edelim ve onlara ruhu soralım, "*Ruhu nasıl bilirsiniz?*" diyelim. Bu organlardan, şuurunu yerinde kullananlar diyeceklerdir ki, o hepimizi idare eden ve hiçbirimize benzemeyen bir başka varlıktır. Onun hakkında ne konuşsak, yalan olur. Onu neye benzetsek hata yaparız.

İkisi de mahlûk oldukları hâlde, bedeninin organları ruhu anlayamıyor. O hâlde, bir mahlûk olan akıl, kendi Hâlikının kutsî mahiyetini nasıl anlayabilir? Onun mukaddes zâtını nasıl kavrayabilir?...

Mahluk ve sınırlı olan insan akli, bütün sıfatları sonsuz kemalde bulunan Allah'ın zatını elbette idrak edemez. O'nun zatının kutsî mahiyetini ancak kendisi bilir.

Resulullah Efendimiz (asm.), Allah'ın zatı hakkında tefekkür etmenin şirk olduğunu bize haber veriyor. Yani, böyle bir düşünceye dalan insan Allah'a ortak koşma

yolundadır. Çünkü, akıl neyi anlarsa, hâfıza neyi alırsa, hayal neye ulaşırsa, bütün bunlar tıpkı, gözün gördüğü, kulağın işittiği, dilin tattığı varlıklar gibi birer mahlûk olurlar. Bu âletlerin hepsi yaratılmıştır ve bu terazilerin tartabildikleri de ancak mahlûk olabilir, hâlık olamaz.

Akıl mahluk olduğu gibi, onun düşündükleri de mahluktur. İnsan, Allah'ın zatı hakkında her ne düşünse, mahlukattan elde ettiği bilgiler ve görgüler çerçevesinde düşünecek ve mutlaka hataya düşecek, yanlış karar verecektir.

Allah'ı, kendi aklının sınırlı kalıplarıyla değil, Allah kelamı olan Kur'an ile bilen insan hakikate ermiştir. Beşer aklının bu vadide konuşacağı sözler çok sınırlıdır. Allah'ın zatı gibi, sıfatları, fiilleri, isimleri, kullarından istekleri, emir ve yasakları hakkında da bu zayıf aklın kendi gücüyle bize söyleyeceği fazla bir şey yoktur...